

Сімоненко Наталя Євгеніївна

директор бібліотеки
МНУ ім.В.О. Сухомлинського

Бібліотека МНУ ім. В.О.Сухомлинського напередодні сторіччя: історичні віхи та здобутки сучасності

Впродовж майже 100 років МНУ ім. В.О.Сухомлинського є провідним закладом педагогічної освіти області. За ці роки в університеті підготовлено більш ніж 50 тис. педагогічних працівників, серед яких заслужені вчителі України, відмінники освіти, видатні музиканти, спортсмени-олімпійці. Сьогодні у 3 інститутах, на 6 факультетах, у коледжі, за 50 спеціальностями навчаються 10000 студентів.

Увесь тернистий шлях становлення, від учительського інституту до національного університету, пройшла разом з вузом і бібліотека, історія якої також почалася у 1913 році. 29 викладачів та вихованців інституту стали першими читачами бібліотеки, яка функціонувала як фундаментальна та учнівська.

Ми поки ще не встановили інформацію щодо кількості фонду в перші роки існування бібліотеки, але відомо, що були передплачені "Правительственный вестник", "Журнал Министерства народного просвещения", замовлялися видання "Дешевой библиотеки А.С. Суворіна", "Русской классической библиотеки Гудимова", "Иностранной классической литературы", "Популярной научной библиотеки Лункевич». Як свідчать архівні матеріали, "к концу отчетного (1914р.) институт располагает уже солидным количеством библиотечных книг, хотя, конечно, для полного и окончательного завершения этого дела... потребуется еще много средств и времени»

У 1917р бібліотека вже мала 2200 книг.

Перед Великою Вітчизняною війною фонд бібліотеки налічував 110 тис. томів літератури. При бібліотеці відкрито читальний зал на 100 місць, та по одному пересувному пункту при гуртожитках. Але всі плани з розвитку бібліотеки було зірвано війною. Особливо драматичним був період ворожої окупації Миколаєва, коли загинула майже вся матеріальна та навчально-методична база інституту.

Після звільнення Миколаєва до інституту повернулась незначна частина бібліотечного фонду, та й ту розподілили між школами області та іншими навчальними установами. До учбового 1944-1945 року вдалося повернути лише 39 тисяч томів.

У скрутні післявоєнні роки бібліотека розташовувалась у двох маленьких холодних кімнатах при повній відсутності умов для зберігання книг: 20 %

фонду було законсервовано з причини відсутності меблів (під час війни книжкові шафи та стелажі були знищені)

Завдячуючи несамовитим зусиллям колективу бібліотеки (тоді працювало 4 співробітники) фондів, фонди були впорядковані, інвентаризовані. І впродовж 10 років, за звітами 1953 р., фонд було доведено до 90000 прим., склалася система каталогів, по МБА було одержано 557 прим., видано 190 тис. книг, кількість читачів складала 1454.

Нова сторінка життя бібліотеки відкрилася 1963 року, коли було побудовано навчальний корпус № 2, де на другому та третьому поверхах розмістились абонемент і читальний зал бібліотеки. В читальному залі ми й знаходимось.

У 1970 році в структурі бібліотеки відбулися зміни: створені довідково-інформаційний відділ, відділ комплектування та обробки літератури. Фонд на той час становив 213 тисяч примірників, бібліотека обслуговувала біля 3 тисяч читачів, штат складав 15 працівників. Почалось інтенсивне зростання основних бібліотечних показників - кількості читачів, книговидачі.

На початок 80-х років бібліотечний фонд зріс до 339500 примірників, читачами бібліотеки було 4429 осіб, штат збільшився до 22 чоловік.

З метою поліпшення обслуговування читачів було збільшено до 26 кількість кафедральних бібліотек. Саме в ці роки розпочато комплектування читального залу при кафедрі військової підготовки та кабінету музичної літератури на музично-педагогічному факультеті. Сьогодні майже 5000 прим. спеціальної літератури з військової справи задовольняють потреби студентів, які опановують складну військову науку, та майже 13000 прим. нотно-музичної літератури забезпечують процес підготовки самої творчої частини студентства.

У зв'язку з віддаленістю історичного факультету впродовж 1988 – 1991рр. було відкрито читальний зал. Тепер це абонемент та читальний зал Навчально-наукового інституту історії та права з загальним фондом 34203 одиниці зберігання.

У 1990 році з відкриттям нового корпусу інституту бібліотека отримала змогу організувати абонемент навчальної літератури, ця робота була завершена влітку 1993 року відкриттям двох пунктів видачі: абонементу учбової літератури філологічного факультету та абонементу учбової літератури інших факультетів.

Нажаль далися взнаки скрутні дев'яності: були скорочені ставки, ліквідовані деякі посади.

Нове століття, новий час, нові пріоритети... Почалася сторінка історії бібліотеки, пов'язана з використанням сучасних технологій, що значно розширило можливості бібліотечних послуг. У 2001 році бібліотека отримала свій перший комп'ютер, з 2002 почалося впровадження Автоматизованої інформаційно - бібліотечної системи "УФД-Бібліотека". Одразу вся увага зосередилася на створенні електронного каталогу та бібліографічних баз даних,

а згодом розпочалася ретроконверсія фонду. На сьогоднішній день електронна база бібліотеки включає 117500 джерел.

У 2005 р. бібліотека з задоволенням підтримала пропозицію про створення корпорації вузівських бібліотек м Миколаєва та стала активним її членом. розуміючи, що у сучасному світі питання розвитку інформаційно-комунікативних процесів, захисту своїх професійних інтересів неможливо вирішувати поодиночі. Результатом спільної роботи став корпоративний електронний каталог, який значно розширив можливості доступу до інформації, а бібліотекарям допоміг заощаджувати час та економити трудові ресурси.

З 2007р. бібліотека плідно співпрацює з Миколаївською науково-педагогічною бібліотекою зі створення Зведеного каталогу Миколаївської обласної бібліотечної асоціації.

У 2007р. у локальній мережі університету з'явився сайт бібліотеки, який крім надання вичерпної інформації про власні бібліотечні ресурси, надання доступу до повнотекстових документів, знайомить користувачів і з віддаленими ресурсами Інтернет, електронними архівами України.

Саме тоді розпочалося формування електронної бібліотеки, яка на цей час складається з:

фонду документів на CD

електронних періодичних видань

електронних версій навчально-методичних розробок викладачів МНУ ім. В.О.Сухомлинського,

передплатеної електронної бази повнотекстових підручників видавництва «Центр навчальної літератури» CUL-online.

бібліографічної продукції, створеної бібліотекою

Загальна кількість повнотекстових документів 1350

Тоді ж на сайті університету з'явилася сторінка бібліотеки

Навесні 2009р. сталася подія, на той час унікальна. Наказом МОНУ до МДУ ім. В.О.Сухомлинського приєдналися Миколаївський навчально-науковий інститут ОНУ ім. І.І.Мечнікова та відповідний технікум. Впродовж місяця була проведена інвентаризація бібліотечного фонду, підготовлено його до прийому-передачі. 10713 примір. шкільних підручників та літератури юридичного напрямку, яка забезпечувала навчальний процес у технікумі було передано до основного книгосховища. Загалом на баланс бібліотеки було прийнято 31068 прим. літератури. Рішенням методичної ради бібліотеки у структурі відділу обслуговування було створено сектор обслуговування студентів технікуму,

Реорганізація продовжувалася ще майже рік, але 1 вересня 2009 р., незважаючи на усі складнощі, «Місяць першокурсника» розпочався вчасно, і учні технікуму, і студенти університету отримали свої перші комплекти літератури у звичайному режимі

У 2011р бібліотека стала членом Миколаївської обласної бібліотечної асоціації (триває процес вступу)

На сучасному етапі свого розвитку бібліотека – це центр інформаційного забезпечення науково-дослідної роботи та навчально-виховного процесу в університеті. З першого дня перебування студента в університеті бібліотека робить усе можливе, щоб залучити його до себе, зробити активним читачем, щоб молода людина зрозуміла, що саме бібліотека університету зробить все можливе, щоб максимально забезпечити його потреби в літературі.

За картотекою єдиного користувача 10400 осіб є читачами бібліотеки. Щороку усіма структурними підрозділами обслуговується в середньому 30000 користувачів. Видається 460 тис. документів. Основний читальний зал, абонементи наукової та навчальної літератури, абонементи та читальні зали інституту історії та права та економічного факультету - співробітники саме цих підрозділів приймають на себе безпосередній контакт з користувачем, від їх зусиль залежить реалізація основної функції бібліотеки: максимально комфортно, якісно й швидко забезпечити доступ до бібліотечних фондів, як до тих, що багато років дбайливо зберігалися попередніми поколіннями співробітників, так і до найновіших документів, які тільки вийшли з друку та поповнили фонди.

На сьогоднішній день фонд бібліотеки складає 474293 одиниць зберігання, з яких навчальна література складає 47%, наукова 41%

\ Гордістю бібліотеки та предметом постійного дослідження є виділений з основного фонд видань XVIII - початку XX століття видання. Протягом останніх 10 років зусиллями керівництва бібліотеки за підтримки усього колективу цей фонд було інвентаризовано, систематизовано та підготовлено для зручного користування. Найстаріші за роками видання (середини 18 сторіччя) – література з всесвітньої історії. У 60-70 роках XIX століття надруковані видання з історії країн Європи А.Л. Рохау, А. Карреля, Т.Б. Маколя, Л.Л. Мотля, Ф. Шлосера,

У фонді зберігаються прижиттєві видання відомих діячів-літературознавців XIX століття В. Класовського, І. Шерра, М. Азадовського, Н.В. Гербеля, О.М. Питана, твори В.Леніна 1924р. видання та ін

Цінні словники, унікальні енциклопедії XIX століття С.М. Южакова, П.М. Мілюкова, Ф.А. Брокгауза, І.А. Ефрона.

Яскраве багатотомне (12 томів) видання "Живописная Россія: Отечество наше в его земельномъ, историческомъ, племенномъ, зкономическомъ и бытовомъ" значений" /Под ред. П.П. Семенова. - М.-СПб.: Изданіе товарищества М.О. Вольфъ, 1898. ілюстровано портретами, гравюрами, картами, містить найцінніші історичні факти про різні регіони. Том 5 присвячений Малоросії та Новоросії (Бессарабська, Херсонська,

Єкатеринославська та Таврійська губернії). Саме тут розміщено ілюстровану історію Миколаєва

Бібліотекою вже підготовлено 1-й випуск бібліографічного покажчика «Книги видання XVIII - 1-ї пол. XX століття з фондів бібліотеки МНУ ім. В.О.Сухомлинського» «*Віddіл 63. Історія*». Останні випуски будуть підготовлені до 100-річчя університету.

Сьогодні, коли саме бібліографічна діяльність у значній мірі визначає обличчя бібліотеки як інформаційного, культурного та освітнього закладу, створення бібліографічних покажчиків «Соціально-педагогічна діяльність», «Методика та методологія наукових досліджень», «Педагогіка та психологія вищої школи», списків літератури, інформування за системами «ІРІ» та «ДЗК» та інші напрямки бібліографічної роботи бібліотеки МНУ ім. В.О.Сухомлинського мають на меті максимально повне забезпечення наукових та навчальних потреб вузу інформацією про наявні у бібліотечному фонді документи.

З настанням ери автоматизації складовою частиною ДБА стали ББД – бібліографічні бази даних. Бібліотека створює 12 ББД, серед яких «Життя та діяльність В.О.Сухомлинського», «Праці викладачів МНУ», «МНУ в періодиці», «Реформування вищої освіти та Болонський процес»), а ресурси Інтернету вже стали для бібліографів звичайним інструментом.

Нажаль, технічне забезпечення бібліотеки на даному етапі не задовольняє нагальні потреби бібліотеки, не говорячи про інтенсивний інноваційний розвиток, не дає можливості в повній мірі використовувати інтелектуальний ресурс, однак сподіваємось, що численні заявки на придбання комп'ютерної техніки будуть задовільнені, і бібліотека отримає обіцяні у передвиборній доповіді ректора 30 комп'ютерів для створення електронного читального залу.

Один з напрямків роботи перетворює бібліотеку на творчу лабораторію, центр психологічного комфорту, місце, де можна відпочити і поспілкуватися – це культурно-просвітницька робота. Щорічно співробітники бібліотеки проводять 10 великих культурно-просвітницьких заходів на самі актуальні теми - від становлення української державності, глобальних питань розвитку країни до проблем, близьких серцю кожної людини : як побудувати особисті стосунки, знайти та зберегти кохання, знайти своє місце у житті.

Інклюзивна освіта, гендерна педагогіка, освіта дорослих, нові напрями у мовознавстві, літературознавстві, психології одразу ж знаходять своє відображення у виставках літератури, масових заходах, бібліографічних оглядах.

«Проблеми соціального функціонування студентів-інвалідів», «Жінка XXI ст. Готовність сучасної жінки до материнства», «Формування толерантності молоді у поліетнічному середовищі» «Суїцид серед молоді», «Неформальні течії у молодіжному середовищі» - бібліотекарі торкаються найболючіших тем

сучасного суспільства з метою навчити студента у ході цивілізованої дискусії переконати співрозмовника у правильності своєї позиції, обґрунтувати свої думки, встановити істину.

Спілкування з видатними вченими, культурними діячами – викладачами МНУ ім. В.О.Сухомлинського у циклі «Бенефіс читача» дають змогу студентові зрозуміти, що кожна людина сама вибудовує своє життя, і те, яким воно буде залежить як від природних здібностей, так і від здатності навчатися, виховувати самого себе, існувати у гармонії з оточуючим світом.

Працюють бібліотекарі не тільки зі студентством. Саме на співробітників, викладачів розрахований цикл літературно-музичних вечорів «Ностальгія», створених спільно з учасниками творчого центру «Естетика», присвячений життю та творчості видатних митців радянської епохи В.Висоцького, Л.Бикова, А.Герман, А.Миронова, В.Івасюка.

Новітні інформаційні технології впливають на всі бібліотечні процеси: від комплектування до обслуговування, переорієнтовуються вимоги до професійних навичок бібліотекаря, але незмінними лишаються моральні та етичні цінності, які мають особливе значення у сфері діяльності, спрямованій на людину.

Саме з ціллю самовиховання, самовдосконалення працівників в бібліотеці існує традиція проведення семінарів, присвячених сучасним проблемам бібліотечної справи та загальним проблемам освіти, культури, науки, які готують співробітники різних відділів.

- **Бібліотеки Миколаївщини у роки Великої Вітчизняної війни**
- **Сучасні бібліотечно-інформаційні міфи**
- Систематичні каталоги – традиційні або електронні?
- Вузівські бібліотеки в умовах реформування вищої освіти
- Етика взаємовідносин: бібліотекар – користувач
- Світова цифрова бібліотека – доступ до культурної спадщини світу
- **Проблеми бібліотечного обслуговування студентів-інвалідів**

та ін.

Такі теми потребують відповідної пошукової роботи, виховують у співробітників мовленнєву культуру, ораторську майстерність.

Бібліотека має великий кадровий потенціал - професіоналізм, життєва мудрість досвідчених працівників, доповнюється ентузіазмом та технічною обізнаністю їх молодих колег.

З 1958р. працює в бібліотеці Зінаїда Савеліївна Дундук, яка заснувала довідково-інформаційний відділ бібліотеки та 41 рік керувала ним, Енергійна, ініціативна, Зінаїда Савеліївна й досі активно співпрацює з кафедрами та є автором декількох показників з освітніх технологій. Багато років віддали нашій бібліотеці А.П. Баранова, Л.І.Арсентьєва, Л.І.Грубій, В.П.Бледнова.

Треба відмітити й молодих співробітників, які завдяки своїм професійним та організаційним здібностям, швидко змогли очолити певні ділянки роботи, як, наприклад, завідувач найбільшого відділу бібліотеки – відділу обслуговування А.В.Скрипнік.

За цей майже 100-річний період в стінах бібліотеки працювало багато відданих своїй справі людей. Діяльність бібліотекарів Б.І. Пульсон, С.Н. Сатановської, Т.А. Райзман, К.Д. Біронт-Калафаті, Н.А. Осецької, керівників бібліотеки О.Ф. Хасанової, Т.Д. Єсипенка, О. М. Савчука, наших сучасників, керівників бібліотеки останніх років Т.В.Мазуренко, С.О.Шкаруби потребують окремого дослідження та окремої доповіді.

Саме тому історія б-ки стала останнім часом об'єктом дослідницької роботи співробітників бібліотеки.

Тому закінчити свій доклад мені б хотілося словами подяки колективу бібліотеки, тим, хто працював у минулі роки, тим, хто працює зараз – саме завдяки вашим зусиллям впродовж майже 100 років бібліотека працювала, розвивалась, поступово перетворюючись з невеликої книгозбірні учительського інституту у культурно-освітній та науково-інформаційний центр національного університету.